

Valamennyiünkben él a magyarság érzése, ösztöne. Tudatossá válását, élményszerűségét a tudomány és művészet segíti egyebek mellett elő. Azok a szaktudományok, amelyek a magyarság megismerésével foglalkoznak, nyilvánvalóan többfélék lehetnek, de valamennyinek középpontjában a magyar ember, a magyar szellem és a magyar lélek, a magyar föld és a magyar mult áll. Ilyen például a nyelvtudomány, amely nyelvünkkel foglalkozik, tudatossá akarja tenni nyelvünknek jellegzetességét, szépségét. Ilyen a történettudomány, amely a magyarság multját tárja fel. Ennek igen sok ága van: politikai történet, művelődéstörténet, irodalomtörténet, művészettörténet, néptörténet és így tovább. Módszertani érdekből a történettudomány részekre szakadozik, csak egy kis területet kíván egyszerre művelni, hogy annál mélyebben, behatóbban fölkutassa, megvilágítsa a kijelölt részletet. A történelem a magyarság egyetemes multjával, időbeli sorsával ismertet meg bennünket. Ezzel szemben a földrajz feladata más: a magyar földdel, a rajta élő magyar néppel, továbbá a kettőnek kapcsolatával foglalkozik, nevezetesen arra mutat rá, hogy a magyar föld hogyan hatott a magyarságra, hogyan hasonult a magyarság ehhez a földhöz, ezekhez a földrajzi adottságokhoz. A kérdést azonban meg is fordítja. Vizsgálja, hogy a magyarság hogyan alakította át a maga érdekei és szükségletei szerint ezt a földet. A történelem a magyarság időbeli sorsával foglalkozik, a földrajz pedig a térbeli életéről szól.

Nyilvánvaló azonban, hogy sem a történelem, sem a földrajz egymagában, sem a kettő együttesen még nem ismertet meg bennünket a magyarság lényegével. Igaz, nevezetes adatokat szolgáltatnak magyarságunk ismeretéhez, de teljes képet mégsem rajzolnak. E tudományok mellett azonban vannak egyéb megnyilatkozási formák, lehetőségek is, amelyek a magyarság tudatosabb ismeretéhez hozzásegítenek. Ilyen a magyar irodalom. A magyar költő, író azt érzi, amit mi érzünk. Amikor olvassuk őket, rádöbbenünk valamire: mi is éppen így érzünk, a mi lelkületünket, a mi magyarságunkat fejezik ki. Az így szerzett élmények által, amelyeket íróink és költőink ébresztenek bennünk, a mi magyarságunk is erőteljesebb, tudatosabb lesz. Így van ez egyébként a művészet többi ágaival is. Egy Szinnyei-Merse, Székely Bertalan, Fadrusz János és annyi sok más művész alkotásain át magyarságunkat gazdagabbnak érezzük. Liszt, Erkel, Bartók, Kodály zenei nyelven fejezi ki a magyar lényegét. Hatalmas élménnyel lenne szegényebb a magyarság, ha alkotásaik nem születnek meg. E heroikus alkotótehetségek mellett meg kell emlékeznünk azonban a kollektív magyarságról is. Világos, hogy a magyarság ismeretéhez szorosan hozzátartozik a népelet,

népköltészet, népművészet is. Hányszor ragad meg bennünket népköltészetünk csodálatos magyar humanizmusa, népzenénknek egyedülálló nagysága! Mindezek a megnyilatkozások, akár a magas műveltséghez tartoznak, akár a népkultúrához, nagymértékben hozzásegítenek magyar mivoltunk átéléséhez.

A magyarságtudomány napjainkban kezd kialakulni.¹ Érdekes és elgondolkodtató jelenség ez. Minden összeomlott bennünk és körülöttünk, de magyarságunk még él. Most mindent iparkodunk számbavenni, tudatossá tenni, olyan értékeket is fölkarolni, amelyekkel boldogabb időkben nem törődtünk. Érezzük mindnyájan, hogy megbecsülésük hozzátartozik a magyarság szellemi megújodásához, erkölcsi feltámadásához. A nemzeti tudományok (történelem, néprajz) valósággal újjászületnek, multunk, törekvéseink mélyreható átértékelésen mennek keresztül. Eddig idegen kultúreszmény szerint próbáltuk megítélni a magyarságot, most lassan rájövünk arra, hogy nekünk is van tisztos mértékünk. A magyar kultúra, ha megnyilatkozásaiban és alkotásaiban különbözik is, semmivel sem kisebb, jelentéktelenebb, mint a nagy nyugati kultúrák.

Hozzátartoznak magyarságunk ismeretéhez nagyjaink is, akik a magyarságnak irányt szabtak itthon és a világban, akik a magyarság céljait és kötelességeit mindenkorra megfogalmazták. Most Szent István jegyében utalhatunk arra, hogy ő állította a magyarságot Európába anélkül, hogy magyarságából bármit is engedett volna. Emlékeztetünk Széchenyire, Kossuthra, Eötvösre, Prohászkarára, akiknek eszméi megteremtették a művelt, modern magyarságot.

Mindezeknek és még sok egyéb mozzanatnak együttese adja a magyarságtudományt (hungarológia), amely meg akar ismertetni a magyar kultúra lényeges vonásaival, de egyúttal gyakorlati célt is szolgál: az egész magyarság számára mintegy népszerűsíteni akarja a megtalált eredményeket. Ez a magyarságtudománynak egyik problémája, feladata: *magyarságunk összefoglaló ismerete.*

A magyarságtudomány azonban más kérdésekre is iparkodik feleletet adni. Nyilvánvaló, hogy magyarság, magyar fajta, magyar nemzet — kissé elvont, követelményszerű, ideális fogalom. Minden ember, hazánk határain belül is, beleszületik egy kisebb közösségbe: a *szülőföld* közösségébe. A szülőföld ereje egyik helyen eleven, más hol szürke. Milyen eleven hatásokat nyújt szülöttjének a Székelyföld, a Dunántúl, maga az Alföld is! Mindez egyenkint valami csodálatos kisebb magyar világ, amelynek megvannak a maga hatásai, sajátos képességei, egyéni érdekességei. Nem kell bizonyítani, hogy a tájnak e sajátosságait istápolni kell. Mind erősebb hangsúlyozásban részesül művelődéspolitikánk részéről is a kisebb tájegység elismerése. Az egyetemes magyarság magától értetődő megismerése mellett tudnunk kell a magunk szülőföldjének, egy kisebb magyar földrajzi tájnak, szellemi egységnek képéről is. A hungarológia hivatott arra, hogy a kisebb magyar földrajzi és szellemi tájakat elvi

¹ A *Magyarságtudomány* c. folyóirat (1935 óta) Ortutay Gyula szerkesztésében több gondolatébresztő cikket közölt. A legfontosabb *Németh László: A magyarságtudomány feladatai.*

vizsgálat alá vegye. Itt elsősorban és mindenekelőtt a legfontosabb szerep hivatásánál fogva a tanítót illeti.

Tovább mehetünk egy lépéssel. A hungarológia feleletet kíván adni az egyetemes magyarság kérdésére is, amely voltaképpen ilyen kisebb magyar egységekből tevődött össze. A magyarságtudomány világítja meg a tájakhoz fűződő, tájak szerint különböző kultúregységek egyetemes magyarrá válását, azaz hogy a helyi jellegzeteségek hogyan lesznek kötelező magyar érvényűvé, másfelől pedig az egyes magyar tájak hogyan alkalmazkodnak a magyar kultúra újabbnál-újabb fogalmazásához.

Magyarország történelméből és néprajzi eloszlásából látjuk, hogy a magyar földön mindig sok volt az idegen nemzetiség. Mégis ezer esztendőn keresztül megtartottuk magyarságunkat, miénk volt a vezérszerep és ezt ezentúl is meg kell őriznünk. *Magyarság és nemzetiségek együttes életét* a magyarságtudomány éppen a magyarság érdekében részletesen elemzi. Kimutatja, hogy nemcsak Európának voltunk védőbástyája, hanem itt ezen a helyen különös hivatásunk van, hogy itt történelmi, szellemi, vallásos missziót is teljesítettünk, amiről olyan végzetesen szeretnek Európa hálátlan nemzetei megfedkezni. Magyarország Közép-Európának, sőt talán az egész világnak is egyik legérzékenyebb pontja. Örök ellentét van itt kultúrák, fajták, vallások, művelődési körök között. Mindig az volt a magyarságnak hivatása Szent Istvántól Nagy Lajoson, Mátyás királyon, Rákóczin át napjainkig és a jövőben is az lesz, hogy ezeket az ellentéteket megszüntesse, magasabb, egyetemesebb egységben feloldja. Ez a törekvés azonban mindig a helyi, nemzetiségi értékek megbecsülése volt. Már most ha arra kell feleletet adni, hogy a magyarság mit jelentett és jelent Közép-Európa életében, művelődésében, akkor már az eddigi eredmények birtokában is mondhatjuk, hogy azokkal a teljesítményekkel, amelyeket a magyarság itt Közép-Európában művelt, a legnagyobb kultúrnemzetek mellett van helye. Mindig nagy nemzeti, történeti, szellemi szorongatások között élt. Folytonosan létéért kellett aggódnia, de ugyanakkor az egyensúlyozó, a békebíró szerepét játszotta a szomszédos nemzetek között Fajtánknak e sorskérdéseivel is a magyarságtudomány foglalkozik.

Összefoglalva fejtegetéseinket, a hungarológia egyfelől a magyarság mivoltára, másfelől pedig történeti, metafizikai sorsára próbál feleletet adni. Megmondja, hogy mit végeztünk eddig, következett arra, hogy mi a sorsunk és igyekszik kijelölni jövőbeli hivatásunkat is.

A magyarságtudománynak a népművelésben való szerepe az, hogy szempontjaival a szülőföldnek, a tájnak kultúráját segít számbavenni, azt a színt, hangulatot, azt az elemezhetetlen sajátosságot, amely mindenütt megvan, de még legtöbb helyen föltárára vár. És ezzel a magyarságnak a szülőföldben megnyilatkozó élményét teszi tudatossá az ottani egyszerűbb emberekben. Másszóval: a népművelésnek a magyarságtudomány eredményeit és eszményeit kell a maga munkájában, módszerében alkalmaznia. Ezután következhetik a második feladat: megismertetni a falut felnőtt, leventeköteles,

gyermeknépét — kit-kit a maga módján — a magyarság egyetemesebb problémáival is.

Faji egyéniségünket a szertelenségek jellemzik. Egyebek között mi magyarok általában különbnek érezzük magunkat másoknál. Rendben van, csakhogy ez folytonos feladatot, kemény kötelességet jelent mindnyájunknak, hogy emberi és magyar színvonalunkat megtarthassuk. Ehhez szükséges, hogy megismerjük a környező népek életét, megismerjük a nagy európai szellemi, közgazdasági folyamatokat, mert ha be tudjuk állítani magyarságunkat a nagy európai összefüggésekbe, akkor a különbségekből meg tudjuk érezni és becsülni azt, ami a mienk, a hiányok pedig tevékenységre sarkalnak. Ellenkező esetben lemaradunk és elpusztulunk.

A magyarságtudomány nem szokványos szaktudomány. A népművelésben se feledjük ezt el. Tehát nem annyira részletismereteket, „szakismereteket“ adunk, hanem nagy, egyetemes magyar összefüggésekben próbálunk hallgatóinkra hatni. A magyarságtudományt, azaz magyarságunk drága élményét szolgáljuk a népművelésben akkor, amikor például kiemeljük, hogy a történelem legmélyebb tanulsága az, hogy mindenért meg kell küzdeni, hogy munka, fáradtság nélkül nincs eredmény. Így van ez az egyén életében is. Az ember rájön arra, hogy a szenvedés Isten ajándéka. A nemzetek életében a megpróbáltatás, hősies helytállás az újjászületéshez vezet. Rámutatunk például arra, hogy a mi irodalmunk tele van tanító, nevelő eszmékkel. Nem költői játék, nemcsak gyönyörködtetni, elfinomult érzéseket akar ébresztetni bennünk; — megérezzük, hogy irodalmunkban az író mindig együtt él fajtájával.

A hungarológia elsősorban mindenestre nemzetművelő feladat, amely hivatását akkor fogja betölteni, ha végre elérkezünk ahhoz az annyira sóvárgott állapothoz, hogy a magyarság olyan nemzet lesz, amelynek minden tagja egyformán magában hordja a magyarságnak élményét és követelményét is.

Bálint Sándor

AJTÓSI DÜRER ALBERT
CÍMERE